

**Міністерство культури та інформаційної політики України
КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР»**

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ»**

Рівень вищої освіти – другий

Ступінь вищої освіти – Магістр

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-наукова програма – «Музичне мистецтво»

**Д н і п р о
2 0 2 4**

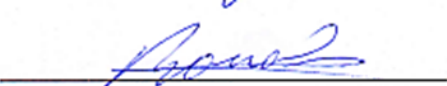
Розробник:

Шабанова Ю. О. доктор філософських наук, професор, професор кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Філософія культури» відповідає стандарту другого рівня вищої освіти (ступінь «магістр») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-науковій програмі «Музичне мистецтво» 2024 року, навчальним планам підготовки здобувачів освітнього ступеня «магістр» 2024 / 2025 навчального року, методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України (лист 1/9-434 від 09.07.2018 року «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення»).

Гарант ОНП Світлана ЩИТОВА

Робочу програму нормативної навчальної дисципліни «Філософія культури» другого рівня вищої освіти (освітній ступінь «магістр») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» затверджено та введено в дію рішенням науково-методичної ради КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР (протокол № 6 від «26» червня 2024 року).

Голова ради Дмитро ВОЛОВИК

Робочу програму нормативної навчальної дисципліни «Філософія культури» другого рівня вищої освіти (освітній ступінь «магістр») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні кафедри соціально-гуманітарних наук КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР (протокол №5 від «25» червня 2024 року).

Завідувач кафедри Яніна СЛАВСЬКА

1. Опис навчальної дисципліни

Кількість кредитів – 3	Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»	Нормативна
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки – 1-й
Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи – 2	Освітньо-наукова програма – «Музичне мистецтво»	Семестр – 2-й
Співвідношення кількості аудиторних занять до самостійної роботи – 1/1,14	Рівень вищої освіти – другий	Лекційні заняття – 42 годин
Вид контролю – екзамен	Ступінь вищої освіти – «магістр»	Самостійна робота – 48 годин

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

2.1 Мета: сформувати у студентів аналітичну позицію та критичного мислення на підставі обізнаності щодо природи, сутності та функцій культури і мистецтва, закономірностей формування культурної специфіки різних епох та світоглядних парадигм при визначенні особистісної творчої позиції та цілісного світобачення

2.2 Завдання:

Знати:

- основні філософсько-культурологічні парадигми та вчення;
- закономірності, динаміку та принципи діалогічності в становленні культури;
- типологію форм культурної ідентифікації;
- сучасні тенденції та перспективи розвитку культури та мистецтва

Вміти:

- осмислювати зміст та проблематику базових теоретичних засад філософії культури;
- аналізувати явища та процеси культури із практичним використанням результатів аналізу в професійній діяльності;
- долучати теорію культурної ідентичності до процесу формування національної ідеї в творчому здійсненні професійної діяльності;
- залучати філософський підхід до осмислення сучасних явищ культури, мистецтва, зокрема музики.

2.3 Компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в теорії, історії музики, у педагогіці, виконавстві та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 4 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.

2.4 Програмні результати навчання:

ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Культура як феномен. Модальність культури в порівнянні з природою, суспільством, людиною. Культура як багатовимірний цілісний феномен. Проблема самобуття культури. Основні елементи в системі культури. Матеріальна, духовна та художня культура, їх взаємозв'язок. Структурні компоненти духовної культури: міфологія, релігія, ідеологія, мораль, наука, філософія. Художня творчість як особливий елемент культури.

ТЕМА 2. Історична динаміка культур. Історична типологія культур. Універсальні критерії їх характеристик. Світоглядна парадигма як ідейна основа визначення специфіки культури. Природоцентризм (космоцентризм), теоцентризм, соціоцентризм (культуроцентризм), логоцентризм і антропоцентризм. Культурні характеристики. Соціокультурна концепція П. Сорокіна. Традиційні та нетрадиційні культури. Поняття «ментальність», «парадигма». Проблема інтеграції та самоцінності культур.

ТЕМА 3. Проблема множинності культур. Ідея множинності культур. Поняття типу культури. Проблема типологізації культур в сучасній філософсько-культурологічній думці. Основні концепції типології культур. Проблема «Захід – Схід». Ідея форумності культур. Проблема егалітаризму (рівності) культур (М.Данилевський, О.Шпенглер, В.Шубарт, К.Леві-Стросс). Європоцентризм, американоцентризм та афроцентризм як антиегалітаристські концепції. Партикуляризм та універсалізм. Поняття «партикуляризму». Расовий та національний партикуляризм. Ідея партикуляризму в європейській філософії культури. Поняття «універсалізму». Ідея універсалізму в історії філософії. Універсалізм культури та концепція космополітизму.

ТЕМА 4 Протиріччя культури. Проблема визначень та змісту культури. Культура та природа. Культура та суспільство. Культури та цивілізація. Концепції М. Реріха, Ж. Марітена, І. Ільїна, Шпенглера. Ціннісна природа культури, як основа міжкультурних протиріч. Релігійний та світський характер культури. Проблема інтеграції та нівелювання самобутності культури. Множинність національних культур в універсальній єдності загальнолюдських цінностей.

ТЕМА 5. Проблема ідентичності в культурі. Поняття ідентичності. Ідентичність як прагнення людини до уподібнення. Механізми ідентифікації у Е.Фрома, З.Фрейда та сучасних дослідженнях. Культурна ідентифікація як самовідчуття людини всередині конкретної культури. Індивідуальна та групова культурна ідентичність. Культура, субкультура, контркультура. Типологія форм культурної ідентифікації за Г.Абромсоном. Маргінали як опозиція традиційній (“нормальній”) культурній ідентичності. Концепція А.Фаржа. Расова та етнічна ідентичність. Етнічна культура як субкультура. Національна ідентичність. Поняття націоналізму. Концепції націоналізму Д.Донцова та М.Бердяєва. Національна ідея. Ментальність та національна самосвідомість. Роль ментальності у процесі культурної ідентифікації. Типи ментальностей (Л.Леві-Брюль). Історія ментальностей. Антична ментальність. Середньовічна ментальність. Американська ментальність. Ментальність українського народу.

ТЕМА 6 Закономірності історичного розвитку культури. Особливості становлення людини як соціокультурної істоти та зародження культури. Основні ознаки первісної культури: синкретизм усіх сфер людської життєдіяльності та традиціоналізм. Поява мови та виникнення культури. Міф як основна форма первісної культури. Особливості історіогенезу європейської культури: від традиційної культури до культури креативної. Місто як основна ознака цивілізації та основний рушій культурного розвитку. Поява нових елементів культури – раціонального знання, письма, системи освіти. Виникнення поняття «творчість»: до “«оєйзіс» через «техне». Розуміння культури в добу Середньовіччя. Язичницька та християнська екзегетика. Креаціонізм та символізм. Культура як духовне вдосконалення на шляху до пізнання Бога. Ідея *humanitas* як провідна для розуміння культури. “Культурність” як ознака людини в епоху Відродження. Програма культивування розуму та раціоналізація культури. Трагедія гуманістичної культури як гасло Новітньої доби. Модернізм як вияв нової культурної парадигми.

ТЕМА 7. Елітарна та масова культура. Поняття елітарної та масової культури. Еліта та культура. К.Мангейм про культуру еліти. Концепція елітарної культури Х.Ортега-і-Гасета. Масова культура як феномен. Поняття “масового суспільства”. Критика масової культури в сучасній філософії. Конформізм як вияв маскультури. Розповсюдження і сприйняття культури засобом тиражування. Поняття “індустрія культури”. Механізм сублімації. Механізм проєкції

ТЕМА 8. Криза культури. Тема кризи культури в історії філософської думки. Європейська культура як наслідок кризового стану. Християнство як криза античної культури. Виявлення кризи в “Занепаді Європи” О.Шпенглера. Кризові процеси в культурі як переоцінка ціннісних орієнтацій. Самовідчуття людини в культурі як визначальний фактор кризи в культурі. “Криза європейського людства та філософії” Е.Гуссерля. Концепція К.Ясперса. Криза в культурі як критерій самовизначення культури. Криза культури як наслідок внутрішніх протиріч між складовими культури. Криза культури як наслідок дії зовнішніх факторів. Криза культури в контексті проблеми взаємозв’язку культури та цивілізації. Поняття цивілізації. Теорія цивілізацій у вченнях

М.Данилевського, О.Шпенглера, А.Тойнбі, П.Сорокіна. Концепція зіткнення цивілізацій С.Хантінгтона.

ТЕМА 9. Сучасна культурна ситуація: тенденції подальшого розвитку культури. Поняття “постмодернізму”. Філософське осмислення культурної ситуації постмодернізму в працях П. Клоссовські, Ж. Бодріяра, Ж. Дельоза, Ж. Дерріда, М. Фуко, Ю. Крістевої, Ж. Лакана, Ж.-Ф. Ліотара. Поява нових галузей наукового дослідження: культурних студій, семіотичних студій, гендерних студій, постколоніальної теорії тощо. Всепроникність постмодерну: постмодерн в галузі психології, права, мистецтва, політики. Критика постмодернізму: В. Фаріа, П. де Ман, М. Ліла, К. Норіс, Н.Хомський. Метамодерн як передчуття нової культурної парадигми. Реконструкція людини-цілісної.

ТЕМА 10. Сучасні завдання та перспективи розвитку музичного мистецтва в контексті метамодерної культурної парадигми. Сучасні цінності музичного мистецтва. Місце музики у сучасному соціокультурному просторі. Проблема пошуку стилістики адекватно світоглядним запитам сучасності. Філософія музики у вирішенні проблеми смислу людського існування. Музика як модель світобудови. Квантова природа сучасної музики. XXI століття в універсумі музичних стилів. Неоромантичний поворот в музиці та нова простота як естетична ознака музичного метамодерну.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва розділу і теми	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		Лекції і	Практ .	Лабор .	Індив .
Тема 1. Культура як феномен	6	2			4
Тема 2 Історична динаміка культур	8	4			4
Тема 3. Проблема множинності культур	8	4			4
Тема 4. Протиріччя культури	8	4			4
Тема 5. Проблема ідентичності в культурі	8	4			4
Тема 6. Закономірності історичного розвитку культури	12	6			6
Тема 7. Елітарна та масова культура	10	4			6
Тема 8.Криза культури	8	4			4
Тема 9. Сучасна культурна ситуація: тенденції подальшого розвитку культури	10	4			6
Тема 10 Сучасні завдання та перспективи розвитку музичного мистецтва в контексті метамодерної культурної парадигми	10	4			
Семестровий контроль	2	2			–
Всього годин	90	42			48

5. Теми практичних занять навчальним планом не передбачені

**6. Теми лабораторних занять
навчальним планом не передбачені**

**7. Теми індивідуальних занять
навчальним планом не передбачені**

8. Самостійна робота

з/п	Назва відповідної теми для самостійної роботи	Кількість годин
1.	Культура – визначення феномену, поняття, сутності та значення.	4
2.	Культура та культ	4
3.	Семантика культури	4
4.	Духовні витоки людини та культури	4
5.	Аналіз роботи О. Шпенглер «Занепад Європи»	4
6.	Аналіз роботи Х. Ортега-и-Гассета «Повстання мас»	6
7.	Аналіз роботи І. Солертинського «Романтизм. Його загальна та музична естетика»	6
8.	Аналіз роботи О. Лосева «Музика як предмет логіки»	4
9.	Аналіз роботи А. Шопенгауера «Метафізика музики»	6
10.	Визначення «музичного смислу» твору (із репертуару студента) в контексті культури епохи	6
Всього за навчальним планом		48 год.

**9. Індивідуальні завдання
навчальним планом не передбачені**

10. Методи та технології навчання

1. Розповідь 2. Пояснення 3. Лекція 4. Бесіда. 5. Дискусія, диспут. 6. Метод ілюстрування передбачає відео-, аудіо- та слайдо-програми. 7. Метод самостійного спостереження. 8. Індуктивний метод навчання. 9. Дедуктивний метод навчання. Метод усного контролю: співбесіда, фронтальне опитування, підготовка доповідей та ін. Методи письмового контролю: виконання контрольних робіт, рефератів та аналітики першоджерельної літератури та ін.

11. Форми, методи та критерії оцінювання

Методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання: перевірка засвоєння матеріалу вибіркових тем курсу згідно з тематичним планом шляхом виконання самостійних завдань (поточний контроль, екзамен наприкінці II семестру (підсумковий контроль). Кафедрою соціально-гуманітарних дисциплін на основі методичних рекомендацій щодо оцінювання якості навчальних досягнень здобувачів освіти (навчально-методичних рекомендацій)

2021 року, встановлені такі **критерії оцінювання** знань і компетентностей здобувачів з навчальної дисципліни:

«відмінно»:

- 1) високий рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) вільне застосування практичних навичок;
- 3) правильно, без жодної помилки виконані всі завдання.

«дуже добре»:

- 1) дуже добрі знання теоретичного матеріалу;
- 2) вміння застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях;
- 3) незначні помилки у виконанні завдань, наявність окремих неточностей.

«добре»:

- 1) достатня міра засвоєння ключових теоретичних понять;
- 2) окремі неточності й помилки при виконанні завдань.

«задовільно»:

- 1) наявність загальних теоретичних знань на рівні уявлень;
- 2) неточності та помилки при виконанні завдань.

«достатньо»:

- 1) наявність окремих уявлень про вивчений матеріал;
- 2) не виконано більшу половину завдань.

«незадовільно з можливістю повторного складання»:

- 1) незнання більшої частини навчального матеріалу;
- 2) невміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
- 3) майже повна неспроможність виконання завдань.

«незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»:

- 1) відсутність будь-яких уявлень про вивчений матеріал;
- 2) неспроможність виконати жодне завдання.

12. Методичне забезпечення

12.1 Друковані та електронні матеріали.

12.3 Робоча програма з дисципліни.

12.4 Силабус дисципліни

13. Семестровий контроль

Питання до підсумкового контролю

1. Культура як характерна форма антропо-буття.
2. Поняття «другої природи».
3. Цивілізація та природа.
4. Предметно-практичний та предметно-духовний аспекти взаємозв'язку суспільства та культури.
5. Проблема «культура – людина» в контексті різних масштабних планів існування людини.
6. Людина як творіння культури.
7. Культура як спосіб творчої діяльності людини.
8. Еволюція відносин між «культурою» та «людиною» в історії мистецтв.
9. Сутність, структура та функції культури.

10. Людина як творчий суб'єкт культури. Моделювання світу як процес культуротворення.
11. Культура в структурі буття.
12. Основні модальності культури: людська, процесуальна, предметна.
13. Культура, субкультура, контркультура.
14. Основні історичні фази взаємодії суспільства та культури.
15. Культура та людина: антропологічні проблеми філософії культури.
16. Багатовимірність культури.
17. Основні елементи в структурі культури. Закономірності їх взаємодії.
18. Соціальна організація як форма матеріальної предметності культури.
19. Духовна предметність культури та її основні форми.
20. Цінність як форма духовної предметності культури.
21. Образ як форма предметності художньої культури.
22. Ціннісна теорія культури
23. Поняття цінності в філософії культури.
24. Ієрархія цінностей в культурі.
25. Проблема кризи культури в філософії культури.
26. Проблема кризи у філософії Ф. Ніцше.
27. Виявлення кризи культури у О. Шпенглера.
28. Елітарна та демократична культура.
29. Масова культура як феномен.
30. Х. Ортега-і-Гасет про взаємозв'язок масової та елітарної культури.
31. Проблема типологізації культур в сучасній філософії культури.
32. Проблема егалітаризму (рівності) культур.
33. Антиегалітаристські концепції в філософії культури.
34. Партикуляризм та універсалізм в культурі.
35. Поняття ідентичності у філософії культури.
36. Поняття культурної ідентичності.
37. Проблема маргінальності в культурі.
38. Расова, етнічна та національна ідентичність.
39. Дослідження національної ментальності як основи культурної ідентичності в українській філософській думці.
40. Філософія музики: предмет та завдання
41. Метамодерна концепція музики

14. Рекомендована література

Основна:

1. Виткалов С. В. Українська культура. Рівне : РДГУ, 2015. 195 с.
2. Козира Є.В. Культурологія: навчальний посібник. К.: Медицина, 2020.
3. Сабадаш Ю. С., Нікольченко Ю. М. Культурологія: Практикум. К.: Ліра-К, 2021. 216 с.
4. Сучасна культурологія / Під редакцією К. Кислюк. К. Коноп, 2018. 342 с.
5. Філософія культури: основні поняття, напрями, персоналії : навч. посіб. / За заг. ред. М. О. Тимошенко. Київ : [б.в.]; Чернівці : Букрек, 2020. 623 с.
6. Шабанова Ю.О. Філософія культури / Підручник. Дніпро : ЛІРА, 2019. 240 с.

7. Шабанова Ю.О., Тарасова Н.Ю., Дичковська О.Я. Історія української культури : навч. посіб. для студ. усіх спец. денної та заочної форм навчання. Дніпро: НГУ, 2012. 141 с.

Додаткова:

1. Виткалов С. В. Історіографія культури України. Рівне : РДГУ, 2016. 186 с.
2. Гатальська С. М. Філософія культури. К.: Либідь, 2005. 328 с.
3. Демчук Р. Українська ідентичність у модусі міфологем. К. : Стародавній світ, 2015. 236 с.
4. Качкан В. А., О. Б. Величко, Н. М. Божко та ін. Історія української культури. Київ : Медицина, 2014. 231 с.
5. Кристева Ю. Самі собі чужі. К. : Основи, 2004. 264 с.
6. Культурологія. Розвиток культури в інформаційному вимірі: підручник / Кравець М. С. Львів : Новий Світ-2000, 2019. 259 с.
7. Культурологія: Могилянська школа: колективна монографія. К., 2018. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/14376>
8. Культурологія: розвиток культури в інформаційному вимірі: підручник. Львів: Новий Світ, 2000, 2019. 260 с.
9. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. Видання 3-є, перероб. та доп./За ред. І. І. Тюрменко. К.: Центр учбової літератури, 2010. 370 с.
10. Личкова В. А., Юайхулліна Г. Етнокультурологія. К. : НАКККіМ, 2018.
11. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну // Філософ. і соціол. думка. 1995. № 5–6.
12. Марсель Г. Homo viator. К., 1999. 320 с.
13. Основи культурології: Навч. посіб. / За ред. Л.О. Сандюк та Н.В. Щубелки. К.: Центр учбової літератури, 2012. 400 с.
14. Попович М. Модерн і постмодерн: філософія і політика / Дух і Літера. №9–10. К., 2002.
15. Шпенглер О. Занепад Європи. URL: <https://nashformat.ua/products/zanepad-evropy-709370>

15. Ресурси мережі Інтернет

1. [www. Info-Library/com.ua](http://www.Info-Library/com.ua)
2. www. Pedagogy.webukr.net
3. www. Megalib. com. ua
4. www. Pedagogika. Vcoz.ua
5. Дніпропетровська обласна універсальна бібліотека. URL: www.libr.dp.ua